

Dinko Aračić

OTAJSTVO BOŽICA U MISLI JOSIPA RATZINGERA

Samuel Acloque, *Die Weihnachtsbotschaft bei Joseph Ratzinger/Benedikt XVI. Eine religionspädagogische Perspektive* [Božićna poruka u misli Josipa Ratzingera/Benedikta XVI. Religiozno-pedagoška perspektiva], Ratzinger Studien, sv. 17., Institut Papst Benedikt XVI., Verlag Friedrich Pustet, Regensburg, 2019., str. 365. ISBN 978-3-7917-3046-2 (Print); eISBN 978-3-7917-7241-7 (pdf).

Josip Ratzinger/Benedikt XVI. jedan je od najplodnijih bogoslovaca u poslije-sabor-skoj Crkvi. Profesor na brojnim sveučilištima, stručnjak na II. vatikanskom saboru, pročelnik Kongregacije za nauk vjere i Papa, tijekom punih 60 godina, napisao je mnoga i vrijedna teološka djela. Godine 2007. osnovan je u Regensburgu *Institut Pape Benedikta XVI.* koji objavljuje njegova sabrana djela (*Joseph Ratzinger Gesammelten Schriften – JRGS*). Od planiranih 16 objelodanjeno je 11 svezaka od kojih se neki sastoje od više dijelova. Uz biblioteku, arhiv i monografska djela pokrenut je i znanstveni niz *Ratzinger-Studien* u kojima teolozi obrađuju glavne komponente njegove teologije. Dosada je objelodanjeno 18 svezaka. Sedamnaesta studija u tom nizu posvećena je Ratzingerovoj misli o božić-

noj poruci, koju je u ruhu doktorske disertacije napisao Samuel Acloque, profesor religiozne pedagogije u Trieru.

Acloqueovo djelo otvara se kratkim predgovorom iza kojega slijede sedam poglavlja, Ratzingerova i sekundarna literatura te kazalo imena. U uvodnom poglavlju (13–16) autor predstavlja metodu i cilj svoje prouke kojom želi Ratzingerovu teologiju utjelovljenja promatrati s religiozno-pedagoškog stajališta u trima tematskim područjima: religiozna pedagogija i Božić; Ratzinger i Božić te religiozna pedagogija i Ratzingerova teologija.

U drugom poglavlju (17–59) autor propituje koliko je u Ratzingerovoj teologiji sadržana religiozna pedagogija, koja zastupa interese učenika, dok sustavna teologija, koje je Ratzinger izrazit predstavnik, teološki istražuje kršćanski nauk. S obzirom na

religioznu pedagogiju autor razlikuje prenošenje vjerskog sadržaja za školsku populaciju (deduktivni, induktivni i abduktivni postupak) i za odrasle (samospoznaja, iskustvo i zajedništvo). Da bi odredio odnos između religiozne pedagogije i sustavne teologije, autor se poslužuje načelom korelacije koji je u pet dimenzija izradio Reinhold Boschki, tj. odnos prema sebi, prema drugima, prema prirodi, kulturi i povijesti, prema vremenu i prema Bogu (28–37). Prema autoru dimenzija odnosa jedna je od sržnih točaka Ratzingerove teologije, koji pomoću personalno-relacijske paradigme promišlja i tumači teološke teme.

Treće poglavlje (60–96) posvećeno je Ratzingerovoj teologiji u napetosti između religiozne pedagogije i kateheze. Za razliku od Ratzingera, koji izjednačuje religioznu pedagogiju s katehetikom, autor naglašava razliku između kateheze i religiozne pedagogije, tj. vjerske nastave u školi i župnoga vjeronauka. Ratzinger kritizira manjkavost školske vjerske nastave, koja bi morala sadržavati puno više od jednostavnog posredovanja znanja te nalaziti primjenu u konkretnom životu. Prema njemu teološki utemeljena kateheza treba se posvetiti

pitanjima koja se odnose na Boga, Krista i Crkvu i tako obuhvaćati teologiju, kristologiju i ekleziologiju. Kriza kateheze je praktične teologije, jer je katekizam praktično izbačen iz religiozne pedagogije i kateheze. Ne uočavanje razlike između kateheze i religiozne pedagogije, prema autoru, slaba je točka Ratzingerova teološkoga postupka.

Četvrto, najopširnije i najvažnije poglavlje (str. 97–233) govori o Ratzingerovu tumačenju božićne poruke i njezine važnosti za religioznu pedagogiju. Autor navodi sve novozačetne tekstove koji se odnose na otajstvo Kristova utjelovljenja. Donosi Ratzingerovo tumačenje tih tekstova i uspoređuje ih s komentarima novozačetnih egzegeta ukazujući na njihove sličnosti i razlike. Ratzinger promatra biblijske tekstove u njihovoj sveukupnosti, naglašava nutarnju povezanost između *Novoga* i *Staroga zavjeta*, povjerava se povijesnoj vjernosti evanđelja djetinjstva te ističe jedinstvenost povijesnoga Isusa s Kristom vjere, činjenice koju moderni egzegeti, slijedeći povijesno-kritičku metodu, relativiziraju i kritiziraju. Riječ je o dvama oprečnim pristupima svetopisamskom tekstu: crkveno-teološko tumačenje, tzv. kanonska egzegeza i povi-

jesno-kritično tumačenje koja je dosta heterogeno. Detaljna analiza spomenute problematike autoru je važna pri predstavljanju božićne poruke u religioznoj pedagogiji.

U petom poglavlju (234–299) riječ je o blagdanu Božića danas i njegovoj teološkoj poruci u misli Josipa Ratzingera. S religiozno-pedagoškoga stajališta u Ratzingerovu tumačenju božićne poruke autor prepoznaje životnu važnost te poruke za polaznika vjerske nastave. Utjelovljenje, kao izraz najveće ljubavi, temelj je odnosa između Boga i čovjeka. Personalno relacijski odnos s Kristom treba njegovati jer je od egzistencijalne važnosti u konkretnom životu. Kršćanstvo je jedina religija koja naviješta Boga koji se objavio ljudima. Tu se Bog pokazuje onim što jest – Bog u odnosu, a Marija je primjer koliko Bog dolazi blizu ljudima. Uloga je religioznoga pedagoga osvijetlati tajnu utjelovljenja kao mjesta u kojem Božje očovječenje dopire do čovjeka i u kojem polaznik vjerske nastave otkriva svoju povezanost s Bogom koji u Isusu Kristu djeluje u ovome svijetu i za ovaj svijet, susreće ljude i komunicira s njima.

Šesto poglavlje (300–333) raspravlja o Božiću u njegovoj religiozno-pedagoškoj važnosti za Crkvu i društvo koje ne

poznaje tradiciju i koje je konzumistički usmjereno. Božić je primjer kako crkveni blagdan nalazi svoje mjesto u širokim slojevima društva. Popularnost je Božića neuništiva, puno je više konzumistički korišten, nego teološki promišljan u relacijskom odnosu čovjeka prema Bogu. U Ratzingerovu promišljanju božićne poruke krije se obilan sadržaj za religiozno-pedagošku primjenu. Radna područja vjeronauka: obitelj, škola, zajednica i vjersko obrazovanje odraslih trebaju religiozno-pedagošku potporu u predstavljanju plauzibilnosti božićne poruke za Crkvu i društvo.

U završnom poglavlju (334–342) autor sažima glavne zaključke svoga rada te predstavlja teološki potencijal božićnoga blagdana za budućnost Crkve kao i glavne točke koje mogu biti putokaz budućoj religioznoj pedagogiji. Za religiozni odgoj u školi važan je personalno- relacijski odnos kojim obiluje Ratzingerova teologija u kojoj religiozna pedagogija nalazi važnu teološku podlogu za moguću primjenu u životnoj praksi.

Predstavljajući svoju studiju autor pretpostavlja da će se mnogi teolozi začuditi što je za naslov doktorske disertacije uzео božićnu poruku, temu o kojoj je mnogo napisano te

da nju istražuje u teološkoj misli Josipa Ratzingera. Još više će ih iznenadit činjenica što je religioznu pedagogiju stavio u korelaciju sa sustavnom teologijom. Svoj „neobični projekt“ autor obrazlaže time što blagdan Kristova utjelovljenja nije dovoljno obrađivan u religioznoj pedagogiji, a ni Ratzingerovo bogoslovlje nije bilo predmet religiozno-pedagoškoga istraživanja.

Djelo je minuciozan pristup Ratzingerovu tumačenju božićne poruke i njezine važnosti za religioznu pedagogiju. Autor se osvrnuo na moguće prigovore toga tumačenja stavljajući ih u kontekst sveukupne Ratzingerove teološke misli. U odrađivanju odnosa između religiozne pedagogije i sustavne teologije autor je upotrijebio pojam korelacije koji omogućuje govor o Bogu. Taj je odnos uvjet da polaznik religiozne nastave mogne upoznati teološki sadržaj događaja po kojemu je Bog postao čovjekom. Upravo preko tajne Božića Isus Krist postaje unutarnja odnosna točka koja omogućuje proces religioznoga učenja u bliskom odnosu prema njemu. Ljudsko promišljanje o Bogu u kategoriji odnosa moguće je jedino preko Krista i Crkve kao *communio*. Tko ulazi u zajednicu vjernika-Crkvu, dolazi u kontakt s Bogom.

Prema autoru, Josip Ratzinger/Benedikt XVI. kreće se na sigurnom tlu crkvenoga učenja te uzima rezultate povijesno-kritičkog istraživanja biblijskoga poklada promišljajući ih pod vidom istinske teološke znanosti, „teorijom tumačenja vjere“. On predstavlja Isusov lik onako kako ga opisuju evanđelisti tvrdeći da je taj lik povijesno vjerodostojniji od onoga kako ga prikazuje heterogena egzegeza s povijesno-kritičnom metodom. Za njega evanđeoski tekstovi o Isusovu rođenju ne govore o mitu, nego o stvarnome povijesnom događaju.

Iako doktorsku disertaciju sastavlja pojedinac, ona je na određen način zajedničko djelo pod stručnim vodstvom i savjetima profesora mentora i članova povjerenstva. U tome je vrijednost i ove prouke koja je solidno utemeljena i jasno predstavljena. Budući da je djelo prošlo kroz nekoliko ruku, ne posjeduje većih nedostataka. Primijetiti se može nejednaka struktura poglavlja. Tako npr. prvo poglavlje ima 4, a zadnje 9 stranica, dok četvrto, 136 stranica. Metodološki pravilnija raspodjela bila bi da je studija, uz uvod i zaključak, satkana od 5, a ne od 7 poglavlja. Podnaslovi su u pojedinim poglavljima neujednačeni, a odlomci u tekstu

katkad su previše dugi, što otežava čitanje. Iako citati precizno ukazuju na izvore, često su i opširno navedeni, obiluju čak i u zaključku.

Spomenuti nedostaci ne umanjuju teološku vrijednost djela, koje povezuje religioznu pedagogiju i sustavnu teologiju i koje je važan pokušaj postizanja znanja i učenja u relacijskom odnosu što je svojstvo

Ratzingerove teologije. Knjiga je vrijedno pomagalo pri razumijevanju božićnoga otajstva, s gledišta religiozne pedagogije te pruža jasan uvid u potpunije shvaćanje posebnosti Ratzingerove misli o otajstvu utjelovljenja, koju autor uspoređuje s teolozima njemačkoga govornoga područja te otvara put za daljnja istraživanja.